

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

24. října 2018 *

„Řízení o předběžné otázce – Zásady unijního práva – Loajální spolupráce – Procesní autonomie – Zásady rovnocennosti a efektivit – Vnitrostátní právní předpis, který upravuje opravný prostředek umožňující obnovu trestního řízení v případě porušení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod – Povinnost rozšířit toto řízení i na případy tvrzeného porušení základních práv stanovených unijním právem – Neexistence“

Ve věci C-234/17,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soudní dvůr, Rakousko) ze dne 23. ledna 2017, došlým Soudnímu dvoru dne 4. května 2017, v řízení o žádosti o právní pomoc v trestních věcech týkajícím se

XC,

YB,

ZA,

za přítomnosti:

Generalprokuratur,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení K. Lenaerts, předseda, R. Silva de Lapuerta, místopředsedkyně, A. Arabadžev (zpravodaj), C. Toader a F. Biltgen, předsedové senátů, M. Ilešič, E. Levits, L. Bay Larsen, M. Safjan, D. Šváby, C. G. Fernlund, C. Vajda a S. Rodin, soudci,

generální advokát: H. Saugmandsgaard Øe,

vedoucí soudní kanceláře: K. Malacek, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 20. března 2018,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za rakouskou vládu J. Schmoll, K. Ibilim a G. Eberhardem, jako zmocněnci,
- za maďarskou vládu M. Z. Fehérem, G. Koósem a G. Tornyaim, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi H. Krämerem a R. Troostersem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: němčina.

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 5. června 2018,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká čl. 4 odst. 3 SEU a zásad rovnocennosti a efektivity.
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci řízení o právní pomoci v trestních věcech zahájeného u rakouských justičních orgánů na žádost Staatsanwaltschaft des Kantons St. Gallen (Státní zastupitelství kantonu St. Gallen, Švýcarsko), týkajícího se XC, YB a ZA, kteří jsou ve Švýcarsku podezřelí ze spáchání trestného činu daňového podvodu ve smyslu švýcarského zákona o dani z přidané hodnoty (DHP) a dalších trestných činů.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Článek 50 Úmluvy k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích, která byla podepsána v Schengenu (Lucembursko) dne 19. června 1990 a vstoupila v platnost dne 26. března 1995 (Úř. věst. 2000, L 239, s. 19; Zvl. vyd. 19/02, s. 9, dále jen „ÚPSD“), zařazený v její hlavě III kapitole 2 nadepsané „Vzájemná pomoc v trestních věcech“, v odstavci 1 stanoví:

„Smluvní strany se zavazují poskytovat si v souladu s [Evropskou úmluvou o vzájemné pomoci v trestních věcech (řada evropských smluv č. 30), podepsanou ve Štrasburku dne 20. dubna 1959, a se Smlouvou Beneluxu o vydávání osob a právní pomoci v trestních věcech ze dne 27. června 1962 ve znění protokolu ze dne 11. května 1974] právní pomoc při porušování svých právních předpisů v oblasti spotřebních daní, daně z přidané hodnoty a cel. Celními předpisy se rozumí předpisy uvedené v článku 2 Úmluvy o vzájemné pomoci celních správ uzavřené mezi Belgií, Spolkovou republikou Německo, Francií, Itálií, Lucemburskem a Nizozemskem ze dne 7. září 1967, jakož i v článku 2 nařízení Rady (EHS) č. 1468/81 ze dne 19. května 1981 [o vzájemné pomoci mezi správními orgány členských států a jejich spolupráci s Komisí k zajištění řádného používání celních a zemědělských právních předpisů (Úř. věst. 1981, L 144, s. 1)].“

- 4 Článek 54 ÚPSD, který je zařazen v její hlavě III kapitole 3 nadepsané „Zákaz dvojího trestu“, stanoví:

„Osoba, která byla pravomocně odsouzena jednou smluvní stranou, nesmí být pro tentýž čin stíhána druhou smluvní stranou za předpokladu, že v případě odsouzení již byla vykonána nebo je právě vykonávána sankce, nebo podle práva smluvní strany, ve které byl rozsudek vynesen, již nemůže být vykonána.“

Rakouské právo

- 5 Prostřednictvím Strafrechtsänderungsgesetz (zákon o reformě trestního práva, BGBl., 762/1996) byly do Strafprozessordnung (trestní řád) vloženy § 363a až § 363c týkající se právního institutu „obnova trestního řízení“ (*Erneuerung des Strafverfahrens*), a to „s cílem umožnit naplňování rozsudků Evropského soudu pro lidská práva“.

6 Ustanovení § 363a trestního řádu zní:

„(1) Je-li rozsudkem Evropského soudu pro lidská práva shledáno, že rozhodnutím nebo opatřením trestního soudu byla porušena Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod [podepsaná v Římě dne 4. listopadu 1950] nebo některý z jejích protokolů, a nelze-li vyloučit, že by toto porušení mohlo negativně ovlivnit obsah rozhodnutí trestního soudu ve vztahu k jednotlivci, který je jím dotčen, řízení se na návrh obnoví.

(2) O návrhu na obnovu řízení rozhoduje ve všech případech Oberster Gerichtshof [Nejvyšší soudní dvůr, Rakousko]. Návrh může podat dotčená osoba a Generalprokurator [(nejvyšší státní zástupce)]; § 282 odst. 1 se použije obdobně. Návrh se podává u Oberster Gerichtshof [(Nejvyššího soudu)]. Je-li návrh podán dotčenou osobou, musí být vyslechnut nejvyšší státní zástupce, je-li návrh podán nejvyšším státním zástupcem, musí být vyslechnuta dotčená osoba; § 35 odst. 2 se použije obdobně.

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 7 V průběhu roku 2012 zahájilo Státní zastupitelství kantonu St. Gallen vyšetřování daňových podvodů s XC, YB a ZA pro podezření, že na základě chybných daňových přiznání podaných švýcarským daňovým orgánům došlo k vrácení DPH v jejich prospěch v celkové výši 835 374,17 švýcarských franků (CHF) (přibližně 716 000 eur). Uvedené státní zastupitelství podalo rakouským justičním orgánům žádosti o právní pomoc v trestních věcech, na jejichž základě mělo Staatsanwaltschaft Feldkirch (Státní zastupitelství Feldkirch, Rakousko) dotyčné osoby vyslechnout.
- 8 XC, YB a ZA podali v Rakousku proti konání požadovaných výsledků několik opravných prostředků, které v podstatě zdůvodňovali tím, že trestní řízení, která byla vedena v Německu a Lichtenštejnsku v průběhu let 2011 a 2012 a která již byla ukončena, brání vzhledem k zásadě *non bis in idem* zakotvené v článku 54 ÚPSD tomu, aby byli nově stíháni pro podezření z trestných činů spáchaných k újmě švýcarských daňových orgánů. Oberlandesgericht Innsbruck (Vrchní zemský soud v Innsbrucku, Rakousko), který rozhodoval v posledním stupni, dospěl v usnesení ze dne 9. října 2015 k závěru, že nejsou dány skutečnosti, z nich by bylo možné usuzovat na porušení článku 54 ÚPSD.
- 9 Jakmile toto usnesení nabylo právní moci, podali XC, YB a ZA na základě § 363a trestního řádu k Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soudní dvůr) návrh na obnovu trestního řízení s poukazem na to, že vyhovění sporným žádostem o právní pomoc je v rozporu s některými jejich právy zakotvenými nejen v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“), ale také v ÚPSD a Listině základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“).
- 10 Předkládající soud uvádí, že v souladu s ustálenou judikaturou je obnova trestního řízení ve smyslu uvedeného ustanovení možná pouze v případě porušení práv zaručených EÚLP, které konstatoval Evropský soud pro lidská práva nebo – ještě před jakýmkoli jeho rozhodnutím konstatujícím takové porušení – Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soudní dvůr). Předkládající soud si klade otázku, zda zásada spolupráce a zásady rovnocennosti a efektivity ukládají, aby byla tato obnova trestního řízení nařízena také v případě porušení základních práv zakotvených unijním právem, přestože předpis, který tento opravný prostředek upravuje, takový případ výslovně nestanoví.
- 11 Za těchto podmínek se Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být unijní právo – zejména čl. 4 odst. 3 SEU ve spojení se zásadami rovnocennosti a efektivity, které z něho vyplývají – vykládáno v tom smyslu, že zavazuje Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soudní dvůr), aby na základě návrhu dotčené osoby přezkoumal rozhodnutí trestního soudu zakládající

překážku věci rozsouzené z hlediska tvrzeného porušení unijního práva (zde článku 50 [Listiny] a článku 54 [ÚPSD]), ačkoliv vnitrostátní právo (§ 363a trestního řádu) stanoví takový přezkum pouze pro případy údajného porušení EÚLP nebo některého z jejích dodatkových protokolů?“

K předběžné otázce

K přípustnosti

- 12 Rakouská vláda vznáší proti projednávané žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce námitku nepřípustnosti.
- 13 Rakouská vláda zaprvé tvrdí, že právní situace představující základ sporu v původním řízení nespadá do působnosti unijního práva vzhledem k tomu, že opravný prostředek uvedený v § 363a trestního řádu není stanoven pro případ porušení unijního práva, nýbrž pro případ porušení EÚLP.
- 14 Když však orgány členského státu – tak jako ve věci v původním řízení – vyhoví žádosti o právní pomoc založené na ÚPSD, která je podle Protokolu č. 19 o schengenském *acquis* začleněném do rámce Evropské unie, připojeného k Lisabonské smlouvě (Úř. věst. 2010, C 83, s. 290), nedílnou součástí unijního práva, uplatňují tak unijní právo ve smyslu čl. 51 odst. 1 Listiny. Bylo ostatně judikováno, že článek 54 ÚPSD, který zajišťuje dodržování toho, co je podstatou článku 50 Listiny, musí být vykládán ve světle tohoto článku Listiny (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 27. května 2014, Spasic, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, bod 59, ze dne 5. června 2014, M, C-398/12, EU:C:2014:1057, bod 35, a ze dne 29. června 2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, bod 31). Skutková a právní situace, která je základem věci v původním řízení, tedy do působnosti unijního práva spadá.
- 15 Zadruhé je podle rakouské vlády projednávaná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce nepřijatelná z důvodu, že předkládající soud již dospěl k závěru, že článek 54 ÚPSD představuje dostačující právní základ pro podání návrhu na obnovu trestního řízení podle § 363a trestního řádu. Předkládající soud přitom podle rakouské vlády neobjasňuje, proč je přesto nezbytné získat odpověď na předběžnou otázku.
- 16 Podle ustálené judikatury se na otázky týkající se výkladu unijního práva položené vnitrostátním soudem v právním a skutkovém rámci, který tento soud vymezí v rámci své odpovědnosti a jehož správnost nepřísluší Soudnímu dvoru ověřovat, vztahuje domněnka relevance. Soudní dvůr může odmítnout rozhodnutí o předběžné otázce položené vnitrostátním soudem pouze tehdy, je-li zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém nebo také jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny (viz zejména rozsudek ze dne 27. června 2018, Altiner a Ravn, C-230/17, EU:C:2018:497, bod 22).
- 17 V daném případě předkládající soud popsal důvody, pro něž je výklad ustanovení a zásad uvedených v jeho předběžné otázce nezbytný pro rozhodnutí sporu v původním řízení. Z popisu těchto důvodů přitom vyplývá, že odpověď Soudního dvora na otázku, zda se musí předkládající soud v rámci posuzování návrhu na obnovu trestního řízení vyslovit k tvrzením o porušení základního práva zaručeného článkem 50 Listiny a článkem 54 ÚPSD, může mít bezprostřední vliv na posouzení situace navrhovatelů v původním řízení.
- 18 Článek 52 odst. 3 Listiny totiž sice stanoví, že pokud Listina obsahuje práva odpovídající právům zaručeným EÚLP, jsou smysl a rozsah těchto práv stejné jako ty, které jim přikládá tato úmluva, avšak z tohoto ustanovení rovněž vyplývá, že unijní právo může poskytovat širší ochranu.

- 19 Za těchto podmínek je předběžná otázka přípustná.

K věci samé

- 20 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda musí být unijní právo, zejména zásady rovnocennosti a efektivity, vykládáno v tom smyslu, že vnitrostátnímu soudu ukládá povinnost vztáhnout vnitrostátní opravný prostředek, který umožňuje domoci se obnovy trestního řízení ukončeného vnitrostátním rozhodnutím zakládajícím překážku věci rozsouzené v případě porušení EÚLP nebo některého z jejích protokolů, i na případy porušení unijního práva, zejména na zásahy do základního práva zaručeného článkem 50 Listiny a článkem 54 ÚPSD.
- 21 V tomto ohledu je třeba připomenout, že při neexistenci unijní právní úpravy v dané oblasti spadají podmínky naplňování zásady překážky věci pravomocně rozsouzené na základě zásady procesní autonomie vnitrostátních právních řádů členských států do působnosti těchto právních řádů, přičemž je však třeba dodržet zásady rovnocennosti a efektivity (rozsudek ze dne 10. července 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, bod 54 a citovaná judikatura).
- 22 Podle zásady loajální spolupráce zakotvené v čl. 4 odst. 3 SEU totiž nesmějí být procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva, méně příznivé než ty, které se týkají obdobných řízení vnitrostátní povahy (zásada rovnocennosti), a nesmějí v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných unijním právním řádem (zásada efektivity) (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 16. prosince 1976, Rewe-Zentralfinanz a Rewe-Zentral, 33/76, EU:C:1976:188, bod 5, ze dne 14. prosince 1995, Peterbroeck, C-312/93, EU:C:1995:437, bod 12, ze dne 15. dubna 2008, Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, bod 46, a ze dne 27. června 2013, Agroconsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, bod 36).
- 23 Požadavky vyplývající z těchto zásad platí jak pro určení soudů příslušných k rozhodování o žalobách založených na tomto právu, tak pro stanovení procesních podmínek upravujících takové žaloby (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 15. dubna 2008, Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, bod 47, a ze dne 27. června 2013, Agroconsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, bod 37).
- 24 Dodržování uvedených požadavků musí být analyzováno s ohledem na postavení daných pravidel v řízení jako celku, na průběh řízení a zvláštnosti těchto pravidel před jednotlivými vnitrostátními orgány (rozsudek ze dne 27. června 2013, Agroconsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, bod 38 a citovaná judikatura).

K zásadě rovnocennosti

- 25 Podle judikatury připomenuté v bodě 22 tohoto rozsudku zakazuje zásada rovnocennosti členskému státu stanovit pro návrhy k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva, méně příznivé procesní podmínky než ty, které platí pro obdobná řízení vnitrostátní povahy.
- 26 Z předkládacího rozhodnutí a z odpovědi na otázku, kterou Soudní dvůr položil rakouské vládě na jednání, v tomto ohledu vyplývá, že řízení o návrhu na obnovu trestního řízení upravené v § 363a trestního řádu musí být považováno za řízení vnitrostátní povahy.
- 27 Proto je třeba ověřit, zda lze toto řízení a řízení k zajištění ochrany práv vyplývajících z unijního práva, a konkrétně základních práv v něm zakotvených, považovat za obdobná se zřetelem k předmětu, důvodu a základním prvkům těchto řízení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 27. června 2013, Agroconsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, bod 39 a citovaná judikatura).

- 28 K názornému dokreslení svých pochybností o tom, zda je § 363a trestního řádu v souladu se zásadou rovnocennosti, poukazuje předkládající soud na to, že by v rámci návrhu založeného na tomto ustanovení mohla mít výtku vycházející z porušení základního práva zaručeného EÚLP stejný předmět a stejný základ jako výtku vycházející z porušení práva zaručeného Listinou. V podstatě též zdůrazňuje, že podle čl. 52 odst. 3 Listiny mají práva zaručená Listinou přinejmenším stejný rozsah jako odpovídající práva zaručená EÚLP.
- 29 Dle znění § 363a trestního řádu je obnova trestního řízení upravena pro případ, že bude rozsudkem Evropského soudu pro lidská práva konstatováno, že rozsudkem nebo jiným rozhodnutím trestního soudu došlo k porušení EÚLP nebo některého z jejích protokolů. Ze znění tohoto ustanovení tedy vyplývá, že předpokladem pro tento opravný prostředek je v zásadě předchozí rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, kterým je konstatováno porušení EÚLP nebo některého z jejích protokolů.
- 30 Předkládající soud nicméně upřesňuje, že v zásadním rozsudku ze dne 1. srpna 2007 rozhodl, že se obnova trestního řízení neomezuje pouze na situaci, kdy Evropský soud pro lidská práva předem konstatoval, že rozsudkem nebo rozhodnutím trestního soudu došlo k porušení EÚLP nebo některého z jejích protokolů, ale že se může uplatnit i tehdy, když porušení konstatoval sám předkládající soud. Proto je-li mu věc předložena namísto Evropského soudu pro lidská práva, a nikoli tedy na základě konstatování Evropského soudu pro lidská práva, že došlo k porušení EÚLP nebo některého z jejích protokolů, vztáhne Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soudní dvůr) – jsou-li splněny podmínky přípustnosti stížnosti k Evropskému soudu pro lidská práva – toto řízení na kohokoli, kdo tvrdí, že byl zkrácen na některém ze svých práv zaručených touto úmluvou a těmito protokoly, a vydá tak meritorní rozhodnutí před tím, než by tak učinil Evropský soud pro lidská práva.
- 31 Ze soudního spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, vyplývá, že mimořádný opravný prostředek upravený v § 363a trestního řádu má opodstatnění v samé povaze EÚLP a – tak jak byl upraven rakouským zákonodárcem – je úzce funkčně svázán s řízením před Evropským soudem pro lidská práva. Dle samotného znění zákona o reformě trestního práva byl totiž tento opravný prostředek zaveden „s cílem umožnit naplňování rozsudků Evropského soudu pro lidská práva“, přičemž rakouská vláda zdůraznila, že měl zákonodárce v úmyslu takto dostát své povinnosti stanovené v článku 46 EÚLP.
- 32 K tomu je třeba připomenout – jak učinil generální advokát v bodě 75 svého stanoviska – že požadavek uvedený v čl. 35 odst. 1 EÚLP, podle něhož se Evropský soud pro lidská práva může věci zabývat až po vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků, předpokládá, že bylo vnitrostátním soudem rozhodujícím v posledním stupni vydáno rozhodnutí zakládající překážku věci rozsouzené.
- 33 Jak vyplývá ze soudního spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, řízení upravené v § 363a trestního řádu umožňující obnovu trestního řízení ukončeného soudním rozhodnutím zakládající překážku věci rozsouzené bylo zavedeno právě s cílem zohlednit tuto situaci a zajistit, aby byly rozsudky Evropského soudu pro lidská práva naplňovány ve vnitrostátním právním řádu.
- 34 Z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce a z vysvětlení podaných rakouskou vládou mimoto vyplývá, že úzká funkční vazba mezi řízením upraveným v tomto ustanovení a řízením před Evropským soudem pro lidská práva není zpochybněna tím, že prostřednictvím zásadního rozsudku Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soudní dvůr) ze dne 1. srpna 2007 byl rozsah uplatnění prvně uvedeného řízení rozšířen. Jak bylo totiž zdůrazněno v bodě 30 tohoto rozsudku, opravný prostředek podaný na základě téhož ustanovení předtím, než Evropský soud pro lidská práva konstatoval porušení EÚLP nebo některého z jejích protokolů, podléhá stejným podmínkám přípustnosti jako stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva a dle vysvětlení podaných předkládajícím soudem je jeho jediným účelem učinit takové konstatování před tím, než by tak učinil Evropský soud pro lidská práva.

- 35 Přitom je nutno konstatovat, že řízení upravené v § 363a trestního řádu – vzhledem k jeho předmětu, důvodu a základním prvkům, tak jak byly uvedeny výše – a řízení k zajištění ochrany základního práva zaručeného unijním právem, zejména Listinou, nelze považovat za obdobná, a to z důvodu specifických rysů souvisejících se samotnou povahou tohoto práva.
- 36 V tomto ohledu je třeba připomenout – jak již Soudní dvůr učinil mnohokrát – že se unijní právo vyznačuje tím, že vychází z autonomního pramene tvořeného Smlouvami, svou předností před právem členských států [v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 15. července 1964, Costa, 6/64, EU:C:1964:66, a ze dne 17. prosince 1970, Internationale Handelsgesellschaft, 11/70, EU:C:1970:114, bod 3, posudky 1/91 (Dohoda o EHP – I) ze dne 14. prosince 1991, EU:C:1991:490, bod 21, a 1/09 ze dne 8. března 2011, EU:C:2011:123, bod 65, a rozsudek ze dne 26. února 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, bod 59] a přímým účinkem celé řady ustanovení použitelných ve vztahu k jejich státním příslušníkům a ve vztahu k samotným členským státům [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. února 1963, van Gend & Loos, 26/62, EU:C:1963:1, s. 23, posudek 1/09 ze dne 8. března 2011, EU:C:2011:123, bod 65, a posudek 2/13 (Přistoupení Unie k EÚLP) ze dne 18. prosince 2014, EU:C:2014:2454, bod 166 a citovaná judikatura].
- 37 Ostatně v samém těžišti této právní konstrukce se nacházejí základní práva, tak jak jsou uznána Listinou – která má podle čl. 6 odst. 1 SEU stejnou právní sílu jako Smlouvy – s tím, že respektování těchto práv je podmínkou legality unijních aktů, takže opatření neslučitelná s těmito právy jsou v Unii nepřípustná [v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 18. června 1991, ERT, C-260/89, EU:C:1991:254, bod 41, ze dne 29. května 1997, Kremzow, C-299/95, EU:C:1997:254, bod 14, ze dne 12. června 2003, Schmidberger, C-112/00, EU:C:2003:333, bod 73, a ze dne 3. září 2008, Kadi a Al Barakaat International Foundation v. Rada a Komise, C-402/05 P a C-415/05 P, EU:C:2008:461, body 283 a 284, a posudek 2/13 (Přistoupení Unie k EÚLP) ze dne 18. prosince 2014, EU:C:2014:2454, bod 169].
- 38 Pokud jde o zásadu *non bis in idem* zakotvenou v článku 50 Listiny, o níž jde ve věci v původním řízení, Soudní dvůr již ostatně rozhodl, že má toto ustanovení přímý účinek (rozsudek ze dne 20. března 2018, Garlsson Real Estate a další, C-537/16, EU:C:2018:193, bod 68).
- 39 V zájmu zachování specifických rysů a autonomie tohoto právního řádu zavedly Smlouvy soudní systém určený k zajištění soudržného a jednotného výkladu unijního práva [posudek 2/13 (Přistoupení Unie k EÚLP) ze dne 18. prosince 2014, EU:C:2014:2454, bod 174].
- 40 V tomto rámci přísluší vnitrostátním soudům a Soudnímu dvoru, aby zaručily plné uplatňování unijního práva ve všech členských státech a soudní ochranu práv, která pro jednotlivce z unijního práva vyplývají [posudek 1/09, EU:C:2011:123, bod 68 a citovaná judikatura, a posudek 2/13 (Přistoupení Unie k EÚLP) ze dne 18. prosince 2014, EU:C:2014:2454, bod 175].
- 41 Stěžejním bodem celého takto koncipovaného soudního systému je řízení o předběžné otázce upravené v článku 267 SFEU, které má za cíl – prostřednictvím nastoleného dialogu mezi jednotlivými soudy, konkrétně mezi Soudním dvorem a soudy členských států – zajistit jednotný výklad unijního práva (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 5. února 1963, van Gend & Loos, 26/62, EU:C:1963:1, s. 23), čímž umožňuje zaručit jeho soudržnost, plný účinek a autonomii a v konečném důsledku i specifický charakter práva zavedeného Smlouvami [posudek 2/13 (Přistoupení Unie k EÚLP) ze dne 18. prosince 2014, EU:C:2014:2454, bod 176].
- 42 Podle ustálené judikatury přiznává článek 267 SFEU vnitrostátním soudům co nejširší možnost obrátit se na Soudní dvůr, mají-li za to, že věc, kterou projednávají, vyvolává otázky vyžadující výklad či posouzení platnosti ustanovení unijního práva nezbytných pro vyřešení sporu, který jim byl předložen. Vnitrostátní soudy ostatně této možnosti mohou využít v jakémkoli okamžiku řízení, který považují za vhodný (rozsudek ze dne 5. července 2016, Ogňanov, C-614/14, EU:C:2016:514, bod 17 a citovaná judikatura).

- 43 Je třeba připomenout, že v souladu s čl. 267 třetím pododstavcem SFEU je navíc vnitrostátní soud, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, v zásadě povinen předložit věc Soudnímu dvoru, pokud je před ním vznesena otázka týkající se výkladu unijního práva (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 9. září 2015, Ferreira da Silva e Brito a další, C-160/14, EU:C:2015:565, bod 37 a citovaná judikatura).
- 44 V souladu s ustálenou judikaturou Soudního dvora mají konečně vnitrostátní soudy, jež mají v rámci svých příslušných pravomocí uplatňovat ustanovení unijního práva, povinnost zajistit plný účinek těchto ustanovení tak, že na základě své vlastní pravomoci podle potřeby upustí od použití jakéhokoli odporujícího vnitrostátního ustanovení a nebudou muset nejprve žádat o odstranění tohoto vnitrostátního ustanovení legislativní cestou nebo jakýmkoliv jiným ústavním postupem či na toto odstranění čekat (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 9. března 1978, Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, body 21 a 24, a ze dne 6. března 2018, SEGRO a Horváth, C-52/16 a C-113/16, EU:C:2018:157, bod 46 a citovaná judikatura).
- 45 Základní práva, tak jak jsou uznána zejména Listinou, tedy musí být vykládána a uplatňována v rámci Unie při dodržení tohoto ústavněprávního rámce [posudek 2/13 (Přistoupení Unie k EÚLP) ze dne 18. prosince 2014, EU:C:2014:2454, bod 177].
- 46 Jak bylo upřesněno v bodě 36 tohoto rozsudku a jak uvedl generální advokát v bodě 55 svého stanoviska, tento ústavněprávní rámec tedy zaručuje každému možnost domoci se účinné ochrany práv, která mu přiznává právní řád Unie, ještě před tím, než bude vydáno vnitrostátní rozhodnutí zakládající překážku věci rozsouzené.
- 47 S ohledem na výše uvedené je nutno uzavřít, že rozdíly mezi řízením podle § 363a trestního řádu a řízením k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva, jsou takové, že tato řízení nelze považovat za obdobná ve smyslu judikatury připomenuté v bodech 22 až 25 tohoto rozsudku.
- 48 Z toho plyne, že zásada rovnocennosti vnitrostátnímu soudu neukládá, aby v případě tvrzeného porušení základního práva zaručeného unijním právem, zejména Listinou, rozšířil rozsah uplatnění opravného prostředku podle vnitrostátního práva umožňujícího domoci se v případě porušení EÚLP nebo některého z jejích protokolů obnovy trestního řízení ukončeného vnitrostátním rozhodnutím zakládajícím překážku věci rozsouzené.

K zásadě efektivit

- 49 Stran zásady efektivit je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury je třeba každý případ, ve kterém vystává otázka, zda vnitrostátní procesní ustanovení znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje použití unijního práva, posuzovat s přihlédnutím k úloze tohoto ustanovení v celém řízení, průběhu řízení a zvláštnostem řízení před různými vnitrostátními orgány. Z tohoto hlediska je třeba případně zohlednit ochranu práva na obhajobu, zásadu právní jistoty a řádný průběh řízení (rozsudek ze dne 22. února 2018, INEOS Köln, C-572/16, EU:C:2018:100, bod 44).
- 50 Při posuzování, zda došlo k porušení zásady efektivit unijního práva, je nutno určit, zda nemožnost žádat na základě § 363a trestního řádu o obnovu trestního řízení ukončeného rozhodnutím zakládajícím překážku věci rozsouzené s poukazem na porušení takového základního práva zaručeného unijním právem, jako je právo zakotvené v článku 50 Listiny a v článku 54 ÚPSD, v praxi znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje výkon práv přiznaných právním řádem Unie.

- 51 V tomto ohledu je nutno poukázat na to, že záměrem Smlouvy o FEU nebylo nutit členské státy k tomu, aby zavedly před svými vnitrostátními soudy za účelem zajištění ochrany práv, jež jednotlivcům vyplývají z unijního práva, jiné právní prostředky než ty, které zakládá vnitrostátní právo (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. března 2007, *Unibet*, C-432/05, EU:C:2007:163, bod 40 a citovaná judikatura).
- 52 Dále je nutno připomenout význam zásady překážky věci rozsouzené jak v právním řádu Unie, tak ve vnitrostátních právních řádech. Za účelem zajištění stability práva a právních vztahů i řádného výkonu spravedlnosti je totiž důležité, aby soudní rozhodnutí, která se po vyčerpání možných opravných prostředků nebo po uplynutí lhůt stanovených pro tyto opravné prostředky stala konečnými, již nemohla být zpochybněna (rozsudky ze dne 16. března 2006, *Kapferer*, C-234/04, EU:C:2006:178, bod 20, ze dne 29. června 2010, *Komise v. Lucembursko*, C-526/08, EU:C:2010:379, bod 26, ze dne 29. března 2011, *ThyssenKrupp Nirosta v. Komise*, C-352/09 P, EU:C:2011:191, bod 123, a ze dne 10. července 2014, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, bod 58).
- 53 Unijní právo tedy vnitrostátní soud nenutí k tomu, aby nepoužil vnitrostátní procesní pravidla, která se soudním rozhodnutím spojují překážku věci pravomocně rozsouzené, třebaže by jejich nepoužití umožnilo napravit vnitrostátní stav neslučitelný s tímto právem (rozsudky ze dne 10. července 2014, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, bod 59 a citovaná judikatura, a ze dne 6. října 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, bod 29).
- 54 Unijní právo tedy nevyžaduje, aby soudní orgán musel v zásadě pozměnit své rozhodnutí zakládající překážku věci pravomocně rozsouzené tak, aby zohledňovalo výklad relevantního ustanovení tohoto práva, který Soudní dvůr přijal až po vydání daného rozhodnutí (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 10. července 2014, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, bod 60, a ze dne 6. října 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, bod 38).
- 55 V daném případě neobsahuje soudní spis, který má Soudní dvůr k dispozici, nic co by dovolovalo učinit závěr, že v rakouském právním řádu neexistují právní prostředky zajišťující účinným způsobem ochranu práv, která jednotlivcům vyplývají z článku 50 Listiny a z článku 54 ÚPSD.
- 56 Naopak je nesporné, že když navrhovatelé v původním řízení napadali před rakouskými soudy žádosti o právní pomoc podané Státním zastupitelstvím kantonu St. Gallen (Švýcarsko), byli plně schopni namítat porušení těchto ustanovení a že se uvedené soudy těmito výtkami zabývaly. Předkládající soud dále zdůrazňuje, že trestní řád poskytuje dotčeným osobám četné možnosti k uplatnění práv, která jim vyplývají z právního řádu Unie.
- 57 Tento rámec tedy zaručuje efektivitu unijního práva, aniž je nutné, aby byl mimořádný opravný prostředek, který je upraven v § 363 trestního řádu a umožňuje napadnout vnitrostátní rozhodnutí zakládající překážku věci rozsouzené, vztažen i na unijní právo.
- 58 Jak ostatně uvedl generální advokát v bodě 56 svého stanoviska, zásada překážky věci rozsouzené nebrání uznání zásady odpovědnosti státu za škodu způsobenou rozhodnutím soudu, který rozhoduje v posledním stupni (rozsudek ze dne 30. září 2003, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 40). Mimo jiné z důvodu, že porušení práv vycházejících z unijního práva takovým rozhodnutím již nemůže být v zásadě předmětem nápravy, totiž nemohou být jednotlivci zbaveni možnosti namítat odpovědnost státu, aby se tímto postupem domohli právní ochrany svých práv (rozsudky ze dne 30. září 2003, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, bod 34, a ze dne 6. října 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, bod 40).
- 59 Vzhledem ke všem předchozím úvahám je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že unijní právo, zejména zásady rovnocennosti a efektivity, musí být vykládáno v tom smyslu, že vnitrostátnímu soudu neukládá povinnost vztáhnout vnitrostátní opravný prostředek, který umožňuje domoci se obnovy

trestního řízení ukončeného vnitrostátním rozhodnutím zakládajícím překážku věci rozsouzené výlučně v případě porušení EÚLP nebo některého z jejích protokolů, i na případy porušení unijního práva, zejména na zásahy do základního práva zaručeného článkem 50 Listiny a článkem 54 ÚPSD.

K nákladům řízení

- ⁶⁰ Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

Unijní právo, zejména zásady rovnocennosti a efektivity, musí být vykládáno v tom smyslu, že vnitrostátnímu soudu neukládá povinnost vztáhnout vnitrostátní opravný prostředek, který umožňuje domoci se obnovy trestního řízení ukončeného vnitrostátním rozhodnutím zakládajícím překážku věci rozsouzené výlučně v případě porušení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950, nebo některého z jejích protokolů, i na případy porušení unijního práva, zejména na zásahy do základního práva zaručeného článkem 50 Listiny základních práv Evropské unie a článkem 54 Úmluvy k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích, která byla podepsána v Schengenu (Lucembursko) dne 19. června 1990 a vstoupila v platnost dne 26. března 1995.

Podpisy